Memorandum o porozumění mezi Svazem českých knihkupců a nakladatelů a Národní knihovnou České republiky ve věci zásad a pravidel zpřístupňování knih na trhu nedostupných vydaných od roku 1990

1. Svaz českých knihkupců a nakladatelů (dále jen "SČKN") a Národní knihovna České republiky (dále jen "NK") mají zájem na dalším rozvoji vzájemných vztahů v zájmu podpory knižní kultury a čtenářské gramotnosti.
2. V zájmu koordinace svého působení na tomto poli a ve společném zájmu na prevenci vzniku škody či jiné újmy hrozící nakladatelům, autorům děl (resp. jejich právním nástupcům) nebo dalším subjektům, případně alespoň na její minimalizaci, se dohodly na tomto memorandu o porozumění (dále jen „Memorandum“), jež navazuje na memorandum o porozumění mezi oběma stranami podepsané 15. prosince 2020 (dále jen „Memorandum 2020“) a ve kterém jsou vyjádřeny doplněné zásady a pravidla, o kterých se podařilo dosáhnout souhlasu SČKN a NK a kterými se jak SČKN, tak NK budou řídit, pro realizaci oprávnění NK zpřístupňovat čtenářům knihoven podle knihovního zákona (dále jen „KZ“) díla na trhu nedostupná v dalším období, a to specificky ve vztahu ke knižním publikacím, obsahujícím díla, k nimž ještě trvají majetková autorská práva, jež byly vydány a komerčně distribuovány od roku 1990. Oprávnění zpřístupňovat čtenářům knihoven díla na trhu nedostupná je založeno na jedné straně na ustanoveních autorského zákona § 97e odst. 4 písm. i) o rozšířené kolektivní správě zpřístupňování děl na trhu nedostupných a § 97f odst. 1 až 3 a 5 o seznamu děl na trhu nedostupných, na straně druhé na licencích poskytnutých NK kolektivními správci DILIA a OOA-S dne 13., resp. 17. prosince 2019 (dále jen společně "Licence"). Vyjednávání o pokračování těchto licenčních ujednání se v době podpisu tohoto memoranda právě rozbíhá. SČKN i NK si ve světle sjednávání předchozích licenčních ujednání nerozdílně uvědomují potřebu vzájemné informovanosti o průběhu tohoto jednání a diskutovaných oblastech a podniknou veškeré možné kroky, aby tyto informace byly vzájemné dostupné a aby SČKN měl možnost se k těmto informacím vyjádřit před jejich závazným ujednáním mezi stranami těchto ujednání; předmětem informovanosti a připomínkování podle této věty budou otázky náležející do sféry zájmu nakladatelů (tedy především rozsah a povaha užití děl nedostupných na trhu, nikoliv například otázka výše odměn odváděných kolektivním správcům k rozúčtování). Zvážena může být i účast zástupce SČKN na vybraných jednáních.
3. Na právním základě uvedeném v odstavci 2 Memoranda 2020 NK od 1. února 2021 zpřístupňuje čtenářům knihoven podle KZ, které podepsaly s NK smlouvu upravující podmínky služby Národní digitální knihovny, digitalizované knihy **platně zařazené do seznamu děl na trhu nedostupných a vydané do roku 2007 v režimu na místě samém**. Uživatel této služby (čtenář) musí tedy přijít do knihovny a tam knihy, jež jsou předmětem licence (tj. knihy vydané nejdéle do roku 2007) může **pouze číst na terminálu knihovny** bez možnosti zhotovení tiskové nebo digitální rozmnoženiny.
4. Na právním základě uvedeném v odstavci 2 Memoranda 2020 NK od 1. února 2021 zpřístupňuje, vedle zpřístupňování podle odstavce 3 Memoranda 2020, čtenářům knihoven podle KZ, které podepsaly s NK smlouvu upravující podmínky služby Národní digitální knihovny, způsobem umožňujícím **vzdálený přístup jednotlivých registrovaných uživatelů** těchto knihoven digitalizované **knihy platně zařazené do seznamu děl na trhu nedostupných a vydané do roku 2000**. Uživatel může dokumenty pouze číst, nesmí zhotovit tiskovou nebo digitální rozmnoženinu. Vždy k 1. lednu následujícího roku se

časová hranice roku vydání posouvá o 1 rok, tj. stále platí dvacetiletá hranice od nejnovějšího vydání jednotlivých knih (děl ve formě knihy).

5. NK bude v zájmu získání podnětů a zpětné vazby ze strany subjektů knižního trhu ve smyslu legislativních a dalších dokumentů Evropské unie, jež považují nakladatele za zúčastněnou stranu při řešení problematiky široké přístupnosti kulturních statků na poli publikovaných obsahů, v dostatečném předstihu informovat SČKN jako partnera o případných jednáních směřujících k uzavření nebo změně kolektivní nebo hromadné smlouvy s kolektivním správcem týkajících se užití slovesných děl prostřednictvím sítě Internet. NK a SČKN se současně budou v dostatečném předstihu informovat ohledně své iniciativy nebo legislativního návrhu v oblasti autorského zákona, knihovního zákona nebo zákona o neperiodických publikacích, případně souvisejících prováděcích předpisů, pokud se taková iniciativa nebo návrh dotýká oblasti zájmů druhé strany.
6. NK bere na vědomí stanovisko nakladatelů, že nově vydaná kniha, autor či téma může mít na knižním trhu svůj obsahově konkurenční titul či substituční produkt (i s odlišným názvem či s jakkoli starým vydáním), který uspokojí až na výjimky každého čtenáře či potřebu čtení jako takového. A to ať jde o román, detektivní příběh, o jakékoli téma, žánr, fiction či non-fiction literaturu, starší učebnici aj. Je-li tento produkt sdělován veřejnosti bezúplatně v okamžiku konzumace (zvláště pak distančním přístupem), může konkurovat i nejnovějším placeným titulům na trhu a službám, které její prodej a šíření zajišťují (sem patří mj. distributoři e-knih, on-line či off-line přístupy placené čtenáři či školami, knihovnami, institucemi, firmami, dále služby e-shopů, velkoobchodů, a především knihkupců a samotných nakladatelů).
7. NK bere na vědomí, že nakladatelé obecně považují službu zpřístupňování a šíření knih vydaných v ČR po roce 1989 veřejnosti (resp. jednotlivcům z řad veřejnosti) prostřednictvím sítě internet dle § 18 odst. 2 autorského zákona za konkurující jejich komerčním knihám a nabízeným elektronickým službám spočívajícím v poskytování přístupu k databázi knih, která má potenciál významně omezit rozmanitost vydávaných knih v důsledku prohloubení ztrát nakladatelů aj. subjektů na trhu. V tomto smyslu bude NK ve smyslu tohoto Memoranda vyvíjet odpovídající úsilí vedoucí k minimalizaci této konkurence.
8. Nakladatel může požadovat vyřazení části nebo veškeré produkce svého nakladatelství (tedy knih vydaných příslušným nakladatelstvím nebo jeho právním předchůdcem[1]) ze zpřístupňování se vzdáleným přístupem (podle odstavce 4). Nezávisle na obsahu předchozí věty může nakladatel požádat o vyřazení díla v knižní formě ze zpřístupňování se vzdáleným přístupem (podle odstavce 4) i od jakéhokoli jiného nakladatele, pro něž od autora (či vykonavatele autorských práv) získal platnou licenci na vydání předmětného díla, nebo jestliže připravuje vydání díla z okruhu odborné nebo populárně naučné literatury (včetně učebnic) s tematicky obdobným obsahem. Vymezení „s tematicky obdobným obsahem“ podle předchozí věty třeba chápat v mezích daného stupně specifičnosti-obecnosti. Oprávnění nakladatele podle tohoto odstavce budou realizována formou elektronického požadavku specifikovaného v tomto Memorandu bez nutnosti předložení dalšího dokumentu nad rámec žádosti.
9. NK od poloviny roku 2022 provozuje internetovou aplikaci, která podporuje nakladatele v předávání požadavků podle předchozího odstavce směrem k NK (ve smyslu na jediném místě jednoduchým postupem). V této souvislosti se NK a SČKN dohodly, že SČKN nejpozději do jednoho roku od uzavření tohoto Memoranda poskytne NK odpovídající uživatelskou zpětnou vazbu z testování a užívání specifikované aplikace ve smyslu zájmu SČKN na jednoduchosti obsluhy k posouzení ze strany NK. V požadavku podle věty první

[1] Vzhledem ke specifikům knižního trhu se pro účely tohoto memoranda za právního předchůdce považuje i subjekt, který na nakladatele převedl svůj obchodní závod nebo jeho část, případně subjekt, jehož označení (značku) nakladatel po právu převzal.

tohoto odstavce nakladatelé uvedou, zda jej předkládají jako vykonavatelé autorských práv, nebo jako nakladatelé podle tohoto Memoranda. Jako obsah požadavku bude postačovat identifikace knihy (knih), jež má být vyřazena (např. záznam ze seznamu děl na trhu nedostupných či URL z Národní digitální knihovny-DNNT), a kontaktní údaj nakladatele, jež jsou automaticky součástí žádosti v aplikaci. Nakladatel může také předat požadavek na vyřazení knihy/knih zasláním zprávy elektronické pošty na adresu dnnt-seznam@nkp.cz (např. pro vyřazení konkrétní knihy). NK bude dle úvahy ověřovat autenticitu předkladatele (tedy skutečnost, zda byl požadavek odeslán příslušným nakladatelem).

NK bude ke zpracování akceptovat rovněž požadavek nakladatele, který obdrží od sekretariátu SČKN anebo jiné k tomuto právnímu jednání pověřené třetí osoby (postačuje pověření udělené ve formě e-mailového sdělení). Požadavek musí obsahovat kontaktní údaje na předkládajícího nakladatele.

10. Pro jednoduché a rychlé vyhledávání knih včetně dávkového zajistí NK metadata každého dokumentu ve struktuře: EAN, ISBN, název titulu, podtitul, autor/autoři, forma/žánr, rok vydání, nakladatel, skupina Konspektu, zařazení do seznamu DNNT – Ano/Ne, nakladatel, který knihu vyřadil. Údaje EAN, ISBN, forma/žánr, skupina Konspektu budou uvedeny v záznamu (v datové větě), pokud jsou součástí záznamu knihy, a to – podle zdroje zařazení do seznamu děl na trhu nedostupných či do návrhů na zařazení do něj – v České národní bibliografii, případně v Souborném katalogu ČR; údaj "nakladatel, který knihu vyřadil" bude uveden v záznamu (v datové větě), pokud byla kniha ze zpřístupňování v režimu knih nedostupných na trhu podle odstavce 11 vyřazena.
11. NK na vyžádání nakladatele podle odstavců 8 až 10 ukončí zpřístupňování jím uvedeného díla (děl) v knižní formě se vzdáleným přístupem podle odstavce 4, a to do pěti pracovních dnů. Ve zvláště komplikovaných případech může NK se zdůvodněním požádat předkladatele o prodloužení lhůty zpracování požadavku podle předchozí věty až do deseti pracovních dní; cestou kopie bude NK o tomto postupu notifikovat i sekretariát SČKN.

    a) Pokud by však autor díla požadoval, a to i s časovým odstupem, opětovné zařazení díla do Seznamu a jeho zpřístupňování podle odstavce 4 (a nakladatelská licence by již nebyla platná), uplatní se stanovisko autora.
    b) Pokud nakladatel, který požádal o vyřazení díla podle odstavce 8 druhé věty, předmětné dílo (nebo dílo obdobné v případě podle odstavce 8, druhé věty, poslední části a věty třetí) do 18 měsíců nevydá, NK je oprávněna dílo do seznamu opět zařadit a zpřístupňovat je podle odstavce 4 (se vzdáleným přístupem), a to bez odkladné lhůty 6 měsíců pro návrh.

12. Knihy, jejichž zpřístupňování vzdáleným přístupem bylo podle odstavce 11 ukončeno, mohou být NK převedeny z režimu vzdáleného přístupu do režimu zpřístupnění na místě samém (podle odstavce 3, tj. na terminálu v knihovnách účastnících se služby zpřístupňování děl nedostupných na trhu).
13. Do seznamu děl na trhu nedostupných nebude NK navrhovat a do následného zpřístupňování podle odstavců 3 a 4 nebude zařazovat, a to nyní ani v budoucnu, komerčně šířené elektronické knihy (pokud o jejich zařazení nepožádá nositel práv), ale jen skeny tištěných knih, případně elektronické knihy šířené nekomerčně. Obsah předchozí věty však nevylučuje možnost plnotextového vyhledávání v textu zpřístupňovaných knih.
14. SČKN i NK si vzájemně uvědomují potřebu součinnosti a vzájemné spolupráce při kontrole dat, dohledávání relevantních informací a sdílení statistických údajů. SČKN i NK se tak v rámci tohoto Memoranda shodují, že v mezích svých možností a nejlepší víře podniknou veškeré kroky, aby došlo ke zkvalitnění služeb a výstupů základních relevantních systémů (tj. zejména Národní digitální knihovny a Seznamu děl nedostupných na trhu), snižování

potencionální chybovosti těchto systémů a v maximální možné míře došlo za využití sdílení různorodých dat a výstupů databází k další úrovni automatizace těchto systémů. NK bere na vědomí, že v zájmu přiblížení významu služby zpřístupňování děl nedostupných na trhu členské základně SČKN a předcházení případným nedůvodným obavám má SČKN zájem mít k dispozici odpovídající statistická data týkající se zobrazování děl nedostupných na trhu způsobem dle odstavce 4 Memoranda, nejlépe ve struktuře datové věty dle odstavce 10 Memoranda, přičemž NK se v této věci bude snažit poskytovat SČKN odpovídající statistické výstupy vždy za příslušné období nejméně na rovině informací o počtu uživatelů, počtu čtených děl, počtu zobrazených stran (bude-li to technicky možné, pak s možností členění dle jednotlivých nakladatelů i konkrétních děl např. dle ISBN), a pokud to bude možné, tato data členit na základní úroveň rozdělení periodika a monografie s možným zřetelem na datum vydání daných děl. SČKN se naopak pokusí postupně nalézat řešení v rámci možností poskytování strojově čitelných a automaticky napojitelných datových setů z databází nakladatelů a knihkupců ohledně vývoje dostupnosti děl časově spadajících do režimu děl nedostupných na trhu na komerčním poli a v tomto směru působit ve směru ke svým členům v zájmu budoucího zkvalitnění spolupráce.

15. SČKN a NK vytvoří stálou pracovní skupinu, která bude projednávat sporné otázky zpřístupňování knih na trhu nedostupných a rozhodovat o nich. Do této pracovní skupiny pozvou zástupce DILIA a OOA-S. Právo "veta“ a poslední slovo k vyřazení knihy dle výše uvedených pravidel a zásad má autor či jeho nástupce v právech, nebo – není-li možné autora či jeho nástupce v právech s vynaložením přiměřeného úsilí dohledat – kterýkoli z původních nakladatelů dané knihy.
16. NK a SČKN prohlašují, že výklad zásad a pravidel zpřístupňování knih na trhu nedostupných vydaných od roku 1990 obsažený v odstavcích 1 až 15 Memoranda si v průběhu jejich projednávání plně objasnily a učiní vše pro to, aby dostály předsevzetím v tomto memorandu zakotveným.
17. V případě, že NK nebo SČKN opakovaně nedostojí předsevzetím zakotveným v tomto Memorandu, a to ani na upozornění partnera, druhý partner může přestat považovat toto Memorandum za vodítko pro své rozhodování; tento svůj závěr písemně sdělí partnerovi v Memorandu.
18. Toto úplné znění Memoranda v plném rozsahu nahrazuje předchozí dokument – Memorandum 2020 uzavřené mezi stranami dne 15. prosince 2020, a to ode dne podpisu oběma stranami, a uzavírá se na dobu neurčitou. NK i SČKN jsou oprávněny toto Memorandum vypovědět s výpovědní dobou v délce šesti měsíců. Oproti tomu v případě, že dojde za trvání tohoto Memoranda k přijetí, resp. k nabytí účinnosti takové právní úpravy v České republice, která bude kogentně omezovat rozsah oprávnění při nakládání s díly nedostupnými na trhu oproti podobě zakotvené v tomto Memorandu, uplatní se ve vztahu k ustanovení Memoranda dotčenému touto skutečností uvedená kogentní úprava. NK i SČKN se v takovém případě zavazují v dobré víře a ve vzájemné spolupráci bez zbytečného odkladu vyvinout úsilí k aktualizaci textu Memoranda tak, aby odpovídal nové právní úpravě. Tím není dotčen závazek stran zajistit vzájemnou informovanost v oblastech zájmu, jak vyplývá z odstavce 5 Memoranda.

19. NK a SČKN se zavazují, že vzhledem k současnému rozvoji a průběžným technologickým i právním změnám souvisejícím s předmětem tohoto Memoranda si vyjdou maximálně vstříc při projednávání změn tohoto Memoranda na základě zkušeností s reálným uplatňováním změn ve zpřístupňování knih na základě požadavku nakladatelů, ze zkušeností s prodejem e-knih nakladateli, prodejem přístupů k nim či vlivu zpřístupňování děl nedostupných na trhu na jejich prodej, s ohledem na logistiku, na budoucí změny zákonů a ochranu autorských práv a oprávněných (komerčních) zájmů dotčených subjektů, tedy nakladatelů a autorů, které vyplývají i z tohoto Memoranda.

V Praze dne prosince 2022.

Za Národní knihovnu České republiky

Mgr. Tomáš Foltýn
generální ředitel

V Praze dne prosince 2022.

Za sdružené nakladatele na základě zmocnění
Svaz českých knihkupců a nakladatelů

Ing. Martin Vopěnka
předseda